VIURE LA FORÇA

Simone Weil i la Columna Durruti

Xavier Artigas

EDITORIAL DESCONTROL

Reproducció íntegra del Diari d'Espanya
CONTINGUT INÈDIT

Epíleg

A la guerra com a la vaga: Simone Weil a Espanya

Imagino diverses lectures (i lectors) possibles d'aquest llibre. Els amants de la història de la Guerra Civil poden gaudir la reconstrucció rigorosa de la trobada, al mateix temps brevíssima i imperible, carregada de conseqüències, entre Simone Weil i la Columna Durruti. Els amants de la filòsofa francesa poden assaborir —per primera vegada en molts casos— els detalls del seu viatge a Espanya, els antecedents que el van fer possible, els personatges amb els quals es va creuar, els paisatges que va travessar, les escenes que va viure i la idea que se'n va fer.

En el meu cas, mentre em delectava també en aquestes dues primeres lectures, en l'immens treball històric-detectivesc de Xavier Artigas, m'he deixat guiar per una tercera que pretén donar resposta a la pregunta pel *valor polític* del viatge de Simone Weil. Què cerca Simone Weil a Espanya? Perquè Weil ve a Espanya a la cerca d'alguna cosa, empesa per una sèrie de preguntes.

Weil viu investigant, estudiant la realitat, però no investiga res sense posar-hi el cos. Investigar, per a ella, no és mai un assumpte professional o acadèmic, ni tan sols exactament militant, sinó un *mode de vida*. Finalment no troba a Espanya allò que cerca, o potser només ho troba a mitges, per fragments, però aquest fet no resta ni mica d'importància ni d'actualitat a les preguntes que la van dur fins aquí.

D'observadora-periodista a Catalunya a miliciana a la Columna Durruti, al front d'Aragó: quines preguntes perduren en aquest

recorregut tan decidit com atzarós? A partir del llibre de Xavier Artigas, jo diria el següent: Weil cerca els signes d'una altra eficàcia política, la pregunta per una altra força de transformació, una força feble, una força dels febles. Què vol dir això?

Aquest "a la guerra com a la guerra" aconsella que hom es comporti tot adaptant-se a les circumstàncies, al que hi ha, a allò que regeix en cada situació. La guerra és el millor dels exemples perquè té les seves lleis de ferro: obeir-les és qüestió de vida o mort. Qualsevol inobservança de les seves regles serà castigada amb el preu més alt per als combatents.

Aquestes regles de la guerra poden resumir-se, tal vegada, en una de sola: *venç qui més terroritza, qui acumula més mitjans de terror*. Si vols la victòria i l'èxit, acceptaràs el terror com a eina i aprendràs a manejar-lo. És allò que Weil va anomenar, a la seva cèlebre anàlisi de la Ilíada, la llei de la Força. Una llei tan dura com la llei de la gravetat, la llei de la gravetat als assumptes humans.

Podem rebutjar l'eficàcia del terror sense rendir-nos o posar l'altra galta? És possible la revolta dels febles, és a dir, d'aquells que no tenen (ni tan sols no volen) mitjans per a terroritzar, o està condemnada de bell antuvi? Està atrapada a la següent alternativa infernal: o ser destruïda per l'enemic o convertir-se en l'enemic per tal d'evitar la destrucció. Hi ha una alternativa per als esclaus que no passi per esdevenir amos ells mateixos? És la pregunta política més personal, més urgent, més desesperada de Simone Weil.

Walter Benjamin distingeix entre pensar per generalitats i pensar per detalls, pensar massivament (estadística, càlcul) i pensar a partir de casos concrets, singulars. Weil practica la segona opció. En cada detall ella és capaç de desxifrar-hi el món sencer. Mai no mira o atén quelcom per casualitat. Les anotacions del seu famós *Diari d'Espanya* són registres dels detalls on es juga la resposta a les preguntes que la mobilitzen. Aquest llibre ens permet interpretar aquests registres; reconstrueix amb detall el viatge d'una pensadora per detalls.

Weil llegeix i anota, pregunta i anota, mira i anota. Cerca, en aquests signes molts cops minúsculs on posa la seva atenció, la revelació d'un *miracle*. Perquè la llei de la Força regeix amb la seva pròpia gravetat els assumptes humans, però *mai se sap*. Podem

esperar i aspirar activament al miracle, un miracle *laic*. L'aparició d'un altre pensament sobre la política i el món, l'eficàcia i la força, fins i tot en les condicions més difícils possibles.

El continu treball-guerra

Entre la societat industrial i la guerra hi ha, segons Weil, com a mínim dues continuïtats fatals. En primer lloc, la guerra ja és present a les relacions de competició entre fàbriques i empreses. «Un automòbil no serveix únicament per a rodar per una carretera, sinó que és també una arma a la guerra entre la producció francesa i la d'altres països». La guerra no és, com opina el liberalisme més ingenu, una anomalia, un sobresalt, un parèntesi excepcional entre dos períodes de pau, sinó que està ja inscrita en els modes de vida i les relacions de producció *normals*.

En segon lloc, el règim opressiu de la fàbrica —opressió que per a Weil es resumeix en la divisió entre aquells que manen i aquells que obeeixen— es prolonga a l'exèrcit. L'exèrcit és com una fàbrica, però de mort. La guerra de la societat industrial és, ella mateixa, guerra industrial: mecanitzada, burocratitzada, deshumanitzada. Els treballadors són soldats a les fàbriques. Els soldats són treballadors a la guerres. I, en ambdós casos, la mateixa *carn de canó*.

La continuïtat entre treball industrial i guerra, allò que circula entre tots dos, és la Força: la potència que transforma a l'ésser humà en cosa, l'aixafament de la capacitat de pensar i actuar del subjecte. «Sota la Força, s'és una cosa lliurada a la voluntat d'un altre. S'hi és per a obeir i callar. S'és al món per a obeir i callar».

Weil ha experimentat la Força en primera persona. Ha entrat a treballar en diverses fàbriques per a compartir i conèixer la condició obrera, tot seguint el seu mètode radical de coneixement: «la veritat només se'ns lliura i se'ns revela en contacte amb la realitat». La seva descripció de la racionalització taylorista del treball, viscuda des de dins, és d'una exhaustivitat impressionant: expropiació capitalista del saber i la iniciativa obrera, centralització

del comandament en un cos burocràtic, cronometratge abstracte i tirànic de tota activitat, transformació del treballador en mer engranatge en nom de l'eficàcia productiva, la disciplina i la por.

És coneguda la importància que dona Weil a l'experiència del treball. És el mode fonamental de relació amb el món, de "lectura" de la realitat, entre els éssers humans. Weil condemna la societat industrial perquè sotmet el treball i aliena al treballador. El règim de fàbrica produeix subjectes que són objectes. Incapaços ja de "llegir" el món, d'entendre'l i modificar-lo, són llegits per ell, passivament. «Les coses exerceixen el paper d'éssers humans, els éssers humans el paper de coses, aquesta és l'arrel del mal».

La marca que deixa la Força al cos de qui s'exerceix és la *humiliació*, el sentiment d'inferioritat. La humiliació és un trencament de la dignitat humana. Quina dignitat humilia la Força? La dignitat que radica en la capacitat de pensar. El que la Força aixafa és la facultat humana del pensament, de la paraula lliure, de la connexió entre mà, cor i cap. La dignitat de l'ànima, de les capacitats més pròpiament humanes.

Si la producció industrial humilia l'ànima al treball, la guerra industrial l'aniquila directament al camp de batalla. La fàbrica transforma a l'ésser humà en cosa. La guerra transforma a l'ésser humà en cadàver. «El cadàver és l'extrem de l'ésser humà convertit en cosa». El súmmum de la Força.

Què anhela Simone Weil? A què aspira políticament? A la ruptura del continu treball-guerra. A la ruptura de la continuïtat entre un mode de producció que ja és en si mateix una guerra (guerra econòmica) i una guerra organitzada industrialment (fàbrica de mort), sent el feixisme el punt més intens d'aquest continu. La revolució és l'única esperança de pau, d'una pau veritable, una pau que no sigui la pau dels cementiris. L'única possibilitat de crear un món no governat per la Força, on l'ésser humà pugui no ser una cosa, inerta i mecànica, sinó aquesta "fràgil canya pensant" de la que parlava Pascal.

La revolució especular

La Revolució Russa, el model de les revolucions del segle XX, no escapa a la maledicció de la Força. Lenin, davant dels immensos problemes que planteja l'edificació d'un Estat proletari capaç d'alimentar a la població enmig de les tempestats de la guerra i la contrarevolució, recorre a la tayloritzacció del treball i el justifica políticament. Aposta per posar l'eficàcia productiva del taylorisme al servei del socialisme, la creació d'un "taylorisme socialista".

Però la tayloritzacció no és un mètode neutral que pugui posar-se al servei de fins socialistes, pensa Weil, sinó que incorpora ja una experiència capitalista del món, una determinada relació amb les eines i el saber, els companys i el treball. La fàbrica desposseeix al treballador de la capacitat de pensar per si mateix, només els tècnics i els buròcrates tenen una visió de conjunt del que hi passa. Canvia alguna cosa si aquests tècnics i buròcrates són "rojos"?

Weil discuteix amb els marxistes de la seva època: la qüestió de la propietat dels mitjans de producció no és l'únic problema. No sols cal parar esment a l'"objectivitat" de l'explotació, el robatori de la plusvàlua o el parany del salari, sinó a la humiliació subjectiva de l'opressió. L'aixafament de l'ànima a través de la submissió del treballador a les màquines, als experts, a la burocràcia dirigent. I no hi ha una humiliació *bona*. La humiliació no deixa de ser-ho si es posa al servei de fins millors.

La Revolució Russa copia l'eficàcia de l'adversari capitalista, és una revolució *especular*. La Força no és un bastó que pugui torçar-se en un sentit diferent, ell mateix maneja als qui creuen servir-se'n com a instrument. No es pot edificar una societat de subjectes si se'ls converteix en coses. Emancipar el treball no significa posar-lo al servei de fins diferents, sinó modificar-lo com a *experiència*. Ferne una experiència de lectura activa, lliure i creativa, del món.

Weil es desil·lusiona amb la marxa de la Revolució Russa i deplora la influència de la URSS entre els revolucionaris de tot el planeta. ¿On es poden continuar buscant, doncs, punts de ruptura del continu treball-guerra, punts d'esperança?

La insurrecció de l'ànima

Weil no va trobar, al seu pas per les fàbriques a les que va entrar a treballar, indicis evidents de l'esperit de rebel·lió i solidaritat que buscava. L'opressió només genera més opressió en els subjectes sotmesos. La rebel·lió no és automàtica, no es dispara com un ressort quan es creua determinat llindar de pobresa o explotació, sinó que és més aviat un *miracle*, una *gràcia*, un *esdeveniment*. Una potència d'imprevist, una potència de l'involuntari, un regal inesperat.

Aquest esdeveniment arriba amb les vagues de 1936, sota el govern del Front Popular, que Weil viu i pensa intensament. En la interrupció del treball, la humanitat hi aflora. Riures, càntics, solidaritat. La paraula s'allibera. La vivència del temps ja no és regida pel cronòmetre, ni els gestos hi són prescrits per la màquina. El ritme orgànic dels cossos recupera les seves prerrogatives enfront de la cadència mecànica dels automatismes.

Més enllà de les demandes i les reivindicacions concretes, Weil descriu la vaga dels obrers metal·lúrgics com un fenomen de «revolta de l'ésser sencer, en nom de les necessitats de l'ànima». La vaga és una espècie d'insurrecció de l'esperit, si entenem aquí per esperit quelcom molt material, encarnat en cossos, gestos i comportaments.

La vaga posa al centre el subjecte capaç de pensar. Un subjecte singular que s'associa a uns altres en un "pensament plural", diu Weil, tot el contrari de la "passió d'unanimitat" que regna als partits i aparells burocràtics. Una reunió de subjectes singulars que fan i pensen en comú: la millor imatge de la "comunitat lliure" amb què va somiar sempre Simone Weil.

Els treballadors poden sentir-se finalment "com a casa seva" al lloc de treball. Ja no alienats, estranys o estrangers, sinó part, partícips, habitants. El treballador i el seu medi ja no s'enfronten com a subjecte i objecte, subjecte que governa i objecte a governar, sinó que s'entremesclen i es prolonguen, s'afecten i es transformen l'un a l'altre. El mateix podria passar, medita Weil en clau utòpica, entre el treballador i la seva eina, el treballador i les màquines. La tècnica podria i hauria de ser la prolongació de la potència creativa del treballador, no la seva confiscació radical.

La vaga no posposa l'emancipació dels subjectes per a un futur on es donaran, per fi, les condicions adients, sinó que la pressuposa com a condició mateixa des de l'inici. L'eficàcia de la vaga passa per l'activació dels subjectes, de la seva capacitat per pensar els seus propis problemes i inventar les seves pròpies respostes, per cooperar i actuar en comú.

Weil anota meravellada els detalls en què s'expressa aquest aixecament de l'ànima que viu normalment abatuda a la fàbrica. I es fixa sobretot en l'atmosfera d'*alegria* que ho impregna tot durant la vaga. És l'alegria de la humanitat recuperada, de la llibertat de pensament, de la circulació de les diferències, de la complicitat i la companyonia. «Ningú no és cruel», afegeix, «tothom està massa content».

Una eficàcia de la vida i no de la mort, dels subjectes i no de les coses, del pensament plural i no de la unanimitat, de l'alegria i no de la venjança. La vaga proposa una altra manera de sentir, pensar i lluitar. Pot ser duta a altres llocs, fora del treball? Podria una guerra ser dirigida, ja no com una fàbrica on cal obeir i callar, sinó com una vaga autoorganitzada per una comunitat lliure, de subjectes? Aquesta és l'esperança, l'anhel, la pregunta que porta a Weil a Espanya.

L'altra eficàcia

El 18 de juliol de 1936, mentre els òrgans institucionals de la República resten paralitzats, la gent del carrer, polaritzada essencialment per l'anarquisme i la classe obrera, atura el cop d'estat franquista amb prou feines sense armes. De què ens parla aquest fet miraculós, aquesta veritable efemèride?

Hi ha una altra eficàcia possible. Una eficàcia, no de l'aixafament, sinó de l'aixecament de l'ànima. No del mínim de subjectivitat, sinó del *màxim de subjectivitat* (iniciativa, diversitat, cooperació). No del poder de les armes, sinó de la potència dels cossos quan pensen i actuen junts.

Aquest primer impuls antifeixista s'organitza després sota la consigna "fer la revolució per a guanyar la guerra". Una bogeria! El sentit comú aconsella guanyar primer militarment la guerra i més tard, en tot cas, posar-se a transformar les coses. Però no és aquesta "bogeria" anarquista una simple traducció de la lliçó que totes les guerrilles de la història han donat al món? A la guerra en la qual un dels adversaris està en inferioritat militar, només "l'element moral" pot revertir la situació.

Els febles poden desafiar, resistir i fins i tot vèncer als forts, si plantegen una guerra *asimètrica*. La seva força no passa per la *quantitat* d'armament, tecnologia o nombre d'homes, sinó per la *qualitat* dels afectes. Els afectes que comprometen a cadascú amb una causa, a cadascú amb els altres i a cadascú amb un territori. Les passions populars, el teixit de la solidaritat, els avantatges del terreny: són els ingredients de "l'element moral" que pot desbaratar els càlculs de la guerra.

Per tant, la guerra revolucionària dels anarquistes, que pretén aprofundir les condicions en què hom sent que hi batalla per a ell mateix i per allò que estima, no és cap bogeria. Ben al contrari. Només l'activació de l'element subjectiu atorga als febles el suplement de força que no tenen. El rastre de comunisme llibertari que va deixant la Columna Durruti al seu pas no sols és una qüestió de principis, sinó una *estratègia que apel·la a una altra eficàcia*. La indistinció guerrilla-població és la força dels febles.

La revolució de la vida quotidiana, entesa com a trastocament de tots els ordres "desigualitaris" de l'existència, permet *sentir-nos com a casa al món*. El soldat està alienat a l'exèrcit perquè és matèria passiva en mans d'un aparell burocràtic que dirigeix la guerra des de l'exterior ("obeeix i calla"). La guerrilla demana al partisà que s'activi, que pensi, que parli, que cooperi. El milicià ja no batalla per una causa exterior, com el soldat, sinó motivat per la seva pròpia *necessitat interior*. Ja no batalla contra, sinó *a favor*. A favor del món nou del qual ell mateix n'és artesà.

Tan bon punt arriba a Barcelona, ens explica Xavier Artigas, Weil percep la mateixa atmosfera d'alegria que havia conegut a les vagues sota el Front Popular. És l'alegria de l'ànima col·lectiva

quan es revolta. ¿Serà possible aquest cop, que una revolució envoltada d'una guerra escapi a l'alternativa entre sucumbir sota els cops de la contrarevolució o transformar-se ella mateixa en contrarevolució tot militaritzant-se? La Comuna de París de 1871 va ser l'última temptativa de sortir d'aquesta maledicció històrica. Com podia Simone Weil deixar passar la següent?

El dimoni en els detalls

Weil observa, escolta, anota. Vol verificar que hi ha una altra força i una altra eficàcia en marxa. Visita les fàbriques autogestionades a Catalunya: estem per fi davant d'una organització diferent del treball? El saldo és crític: continua havent-hi multes per retards i premis a la productivitat, la quantitat de producció regeix per sobre de la qualitat d'experiència dels treballadors. L'imperatiu de guanyar la guerra exigeix la racionalització del treball, de la mateixa manera que l'imperatiu de guanyar la revolució exigia el taylorisme a la Unió Soviètica, i imposa així una mena de "stakhanovisme anarquista".

Entre els mateixos anarquistes es disputen dues idees d'eficàcia, de força, de revolució. Això és el que Simone Weil llegeix en els detalls que va registrant al seu diari. En les relacions que estableixen els milicians amb els pagesos a Pina, que oscil·len entre el contagi horitzontal de les idees i la seva imposició vertical. En la composició del bàndol anarquista, que Weil llegeix molt subtilment en la bella diversitat dels rostres i les vestimentes. En la difícil qüestió de la disciplina i el comandament: com organitzar una màquina de guerra sense divisió del treball? En la mateixa figura paradoxal de Buenaventura Durruti... Un líder anarquista? Sí, però un líder que aixeca l'ànima i que no la inhibeix, ni l'encongeix.

En cadascun d'aquests detalls que constitueixen, al meu entendre, la trama essencial d'aquest llibre, està en joc la mateixa pregunta: estem lluitant asimètricament o bé copiant l'eficàcia de l'enemic? La conclusió de Weil és ambivalent: *hi ha quelcom*

d'ambdues coses. Com si els anarquistes no arribessin fins al final d'allò que ells mateixos proposen. O com si no ho entenguessin del tot. O com si no confiessin en la seva pròpia força feble. O com si se'ls colés de contraban la concepció de la guerra de l'adversari.

La mirada de Weil és atenta i exigent. Potser massa? És la hipòtesi que apunta Xavier Artigas: les seves expectatives són tan altes que corren el perill de frustrar-se ràpidament. Ha idealitzat ella mateixa els anarquistes? Tota il·lusió està sempre a punt de recaure en la decepció. Es pot explicar així l'amargor final de Simone Weil en la seva aventura espanyola?

La temptació de la Força

Viure d'una altra manera, treballar d'una altra manera, batallar d'una altra manera. La força dels febles resideix en *l'asimetria*. I aquesta asimetria ha de ser, en primer lloc, *ètica*. L'aposta per la vida, el rebuig del terror com a instrument i de la mort com a mètode —fins i tot quan cal matar.

Existeix, tanmateix, una *ebrietat de la guerra* de la qual no és gens fàcil escapar. Una embriaguesa de la Força: un gaudi gairebé irresistible de crueltat, de destrucció, de venjança, de mort. La guerra coneix, des de sempre, com ja va explicar el general Clausewitz, una "escalada cap als extrems". Odis inexplicables, destruccions boges, matances sense sentit. *L'ebrietat de la guerra és una passió d'absolut*. Es busca la victòria total sobre l'altre. Aquesta escalada cap als extrems, aquesta espiral de violència incontenible, esborra l'asimetria ètica i imposa la Força als dos bàndols en conflicte, encara que cadascun cregui que l'empra per les bones raons.

La inquietant figura del "Sevilla" serveix a Xavier Artigas per a desentranyar el misteri d'aquesta ebrietat. Segurament, aquest milicià hauria estat només un psicòtic aïllat en temps de pau, però la guerra troba una funcionalitat en el seu sadisme, el posa a treballar en sèrie, li dona cobertura ideològica. La guerra necessita als seus *sevillans* i els *sevillans* ho enverinen tot amb la seva boja pulsió

de mort. A través dels avatars d'aquest personatge sinistre, Xavier explica el malestar que Weil sent i denuncia a la seva famosa carta a Georges Bernanos.

La Força actua en espiral, a través de la *imaginació*. Weil identifica la imaginació amb una projecció narcisista i mortífera: infla i inflama el Jo, sempre a costa dels altres. Projecta l'adversari com una cosa matable, sense raons, pura encarnació del Mal. Allò que es coneix com a "imatge d'enemic": un "altre" completament deshumanitzat, que coincideix absolutament amb la seva etiqueta denigratòria, sense distàncies ni matisos. La imaginació, cristallitzada en ideologia, amplifica i legitima la pulsió de mort dels sevillans de torn: autoritza l'assassinat de l'altre, el seu extermini total. Permet mantenir la consciència tranquil·la enmig dels crims.

La crueltat eleva el *prestigi* (un altre producte mortífer de la imaginació), explica Weil quan parla de l'antiga Roma: «la crueltat metòdica és un instrument incomparable de dominació». La destrucció fins als fonaments de Numància va elevar el prestigi de Roma, de la mateixa manera que la destrucció fins als fonaments de Gaza eleva el prestigi de Netanyahu i la seva visió de l'Estat d'Israel. La guerra no té només per causa i motor l'interès per apropiar-se de les terres o les riqueses de l'altre, sinó aquesta ebrietat de destrucció en nom d'un prestigi que se sent sempre amenaçat, qüestionat, desafiat. El prestigi és il·limitat i per això la guerra no té mesura. Com més gran és el sacrifici, més gran és el prestigi.

També la classe obrera es veu temptada a actuar per prestigi. És el que Weil denomina el risc de "l'imperialisme obrer". Un orgull dels humiliats, un orgull que compensa la humiliació, una superioritat *imaginària* del feble. L'esclau escapa de l'Amo i ell mateix es converteix en Amo i empunya el fuet contra els nous esclaus. Passió de venjança, desig de tornar-s'hi i restablir l'equilibri que el mal produït ha trencat.

Weil arribarà a preguntar-se, a un article del 1937 titulat "No recomencem la Guerra de Troia", si algun dels bàndols en conflicte a Espanya no acceptaria un armistici, una treva, una suspensió de les hostilitats. La resposta és no. En l'ebrietat de la guerra es desitja sempre la victòria total del propi bàndol i la derrota absoluta de

l'adversari, encara que això acabi finalment destruint-ho tot, incloent-hi tot allò que s'estima.

Com escapar de l'ebrietat de la guerra? La guerra com a vaga no només té l'obligació de suspendre la fàbrica com a model d'organització, sinó el caràcter *hipnòtic i seductor* de la Força. A la vaga, deia Simone, hi estem massa contents per ser cruels. Estem contents perquè lluitem per allò que és nostre, per allò que ja estem construint, no per prestigi o poder, no per ressentiment o venjança. N'hi haurà prou amb això?

La hipòtesi que planteja Xavier Artigas en aquest llibre és tan inquietant com versemblant: *la mateixa Weil va experimentar en carn pròpia l'ebrietat de la guerra*. No es va limitar a veure-la al seu voltant i deplorar-la fins a quedar-ne fora de la temptació, sinó que ella mateixa va sentir com el seu cos sencer n'era pres tan bon punt va tocar les armes. És molt creïble: Weil pensa sempre a partir de la mateixa experiència. La *Carta a Bernanos* cobra aleshores un altre matís de sentit: és una velada *autocrítica*. Ningú no està a resguard de la temptació de la Força.

Pensar per segles

Abans que la República imposi la restauració definitiva del Codi Militar convencional, i que cancel·li per tant l'experiència miliciana, les asimetries en les quals Weil diposita la seva confiança es van desdibuixant.

A les fàbriques autogestionades, la disciplina del treball que aixafa l'ànima continua en marxa en nom de la màxima productivitat. *S'avantposen els objectes als subjectes*. Al front bèl·lic, l'ebrietat de la guerra fa estralls entre els mateixos anarquistes i Weil veu a companys seus executar a joves capellans o falangistes com qui beu un got d'aigua. *La concepció de l'enemic s'assembla sospitosament a la del propi enemic*. En el pla polític, cada vegada són més els anarquistes que volen deixar per més endavant el comunisme llibertari i convertir la CNT en un òrgan centralitzat, burocràtic i "eficaç".

Com si la revolució de la vida quotidiana fos un "luxe accessori" i no un recurs estratègic fonamental. De mica en mica va triomfant el mirall, la temptació especular.

Té raó Weil amb la seva decepció crítica? Em convenç la conclusió que proposa Xavier Artigas: la pensadora i miliciana absolutitza i s'equivoca. Ella mateixa es deixa endur per aquesta "passió d'absolut" que sempre va deplorar. Si bé a les files anarquistes s'hi fa sentir, per exemple, l'ebrietat de la Força, mai no s'hi va arribar a fer de l'assassinat un mètode ni una pedagogia. No és el mateix el terror fet política sistemàtica pel bàndol franquista i la violència més o menys espontània, com a reacció a dècades d'opressió, dels anarquistes. Weil descuida aquí els matisos, les petites diferències, els detalls. El mètode materialista d'observació i pensament.

Però la injustícia que comet Weil quan estableix aquesta simetria en les seves declaracions a Bernanos (una carta personal, d'altra banda, que mai no va pretendre fer pública) no resta cap pertinència ni actualitat a la seva meditació sobre la necessitat (i gran dificultat) d'una altra força i d'una altra eficàcia. Hi ha una força dels febles? Podem lluitar sense convertir-nos finalment en allò que detestem? Des d'Ucraïna fins a Palestina, passant per les mil guerres que marquen amb les seves cicatrius el rostre del món, prolongacions, al seu torn, de la guerra econòmica que el capitalisme continua fent, a la terra i al treball; probablement no hi ha una pregunta més pertinent, urgent i necessària.

Simone Weil va morir amb trenta-quatre anys; va pensar per segles.

Amador Fernández-Savater